

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Hrebeniuk Dmytro

BETWEEN UNIVERSALISM AND FRAGMENTATION: THE EVOLUTION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS STANDARDS 225

Бугаєць Альона Сергіївна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА. 228

Бондарюк Ольга Олегівна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ. 230

Галат Владислав Ігорович

ЗАКОНОДАВЧА ЕВОЛЮЦІЯ СТАТТІ 25 КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО МІЖНАРОДНУ КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ТОВАРІВ: ВІД ПРОЄКТУ ДО СУЧАСНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ 234

Жакун Маргарита Юріївна

ВОЄННА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ. 237

Івахненко Єлизавета Олександрівна

СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ 241

Ковальчук Андрій Трохимович

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ 245

Омельченко Іван Ігорович

СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ. 248

Островерхий Олександр Олександрович

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАЙВИЩОГО КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ 251

Раздорозний Герман Юрійович

УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ 253

Редченко Ярослав Олександрович

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ. 255

Ругало Богдан Андрійович

ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 259

Самойлюк Дмитро Геннадійович

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 262

Taylor Alla Valeriivna

UNIVERSAL PERIODIC REVIEW AS A MECHANISM FOR MONITORING HUMAN RIGHTS IN ISLAMIC STATES 265

Фасій Анастасія Володимирівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИМУСОВОГО ЛІКУВАННЯ В УМОВАХ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ: КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я 268

Чернявський Марк Віталійович

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ЯК НОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. 272

Ciornii Inesa

ANTARCTICA, HUMAN RIGHTS AND INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY: UKRAINE'S LEGAL PERSPECTIVE FROM THE AKADEMIK VERNADSKY STATION 274

3. Рекомендація № R(2000)21 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про свободу здійснення професії адвоката. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf (дата звернення: 30.03.2026).

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

Ключові слова: цифровізація, адвокат, адвокатська діяльність, електронне судочинство, електронні докази, адвокатська таємниця, конфіденційність, відеоконференція, правова система, міжнародно-правові гарантії, права людини, доступ до правосуддя, кібербезпека, хмарні технології, процесуальні гарантії.

Key words: digitalization, lawyer, legal practice, e-justice, electronic evidence, attorney-client privilege, confidentiality, videoconference, legal system, international legal guarantees, human rights, access to justice, cybersecurity, cloud technologies, procedural safeguards.

Редченко Ярослав Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного та європейського права*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У умовах сьогодення, світова фінансова система переживає радикальні трансформації, масштаби і швидкість яких було б важко уявити ще якихось декілька десятиліть тому. Однією з яскравих проявів цих змін є стрімке зростання ролі цифрових валют, які дедалі активніше впливають не тільки на платіжні, а й на інші правові концепції, що стосуються обігу майнових цінностей, контролю за транскордонними операціями, захисту прав учасників ринку та безпосередньо його правового регулювання. Саме з цієї причини цифрові валюти зараз цікавлять не просто як фінансово-технічний феномен, а перш за все як новий об'єкт міжнародного-правового регулювання, який знаходиться в площині міжнародного права, законодавства Європейського Союзу і законодавства України. У такому ракурсі проблематика міжнародно-правового регулювання цифрових валют набуває надзвичайної важливості, оскільки міжнародні, європейські правові інструменти формують модельні орієнтири для подальшого розвитку законодавства України.

Особливістю сучасного етапу є те, що регулювання цифрових валют вже виходить за рамки фрагментованих норм окремих країн. Набуває системності, яка полягає у запровадженні спеціальних правових режимів для різних категорій цифрових активів, у запровадженні особливих правил стосовно їх емітентів та постачальників послуг, а також у зіставленні приватно-правових та публічно-правових заходів. У підсумку цифрові валюти стають об'єктом не лише

договірному і фінансовому регулюванню, а адмініструванню, режимів розкриття інформації, спеціальних правил відповідальності і фінансових розвідувальних процедур. Для України це є принципово важливим, адже розробка національного законодавства у цій галузі може відбуватися шляхом інтеграції з вже існуючими міжнародними підходами, а не у вигляді внутрішніх норм, що існують в ізоляції одне від одного.

Регламент (ЄС) 2023/1114 щодо ринків криптоактивів (MiCA) [1] став ключовим етапом у формуванні сьогоденної міжнародно-правової моделі регулювання цифрових валют у Європейському Союзі. Також цей документ вперше вніс у наднаціональне право комплексний і спеціальний регуляторний механізм криптоактивів, які вважаються фінансовими інструментами, згідно до законодавства ЄС. Його важливість полягає не лише у тому, що була введена уніфікована система правил для держав-членів Європейського Союзу, але у тому, що у MiCA фіксується нова логіка: залежно від функціонального призначення, правової природи та потенційного впливу на стабільність ринку цифрові активи повинні бути регульовані. Саме тому MiCA містить спеціальні положення щодо публічного розміщення криптоактивів, їх обігу, вимог до емітентів токенів, електронних грошей та токена, забезпеченого активами, та діяльності провайдерів служб, пов'язаних із цифровими активами. Правовий ефект цього акта полягає у встановленні структурованого нормативного режиму, що об'єднує елементи матеріального права, адміністративного нагляду, механізмів захисту інвесторів.

Європейська Комісія офіційно керує окремим пакетом імплементаційних та делегованих актів щодо цього регламенту, які додатково конкретизують його окремі положення та деталізують порядок їх застосування [2]. Саме тому європейська модель регулювання цифрових валют розвивається в багаторівневій системі, де базовий регламент визначає загальну архітектуру правового режиму, а акти другого рівня визначають конкретні процедури, стандарти нагляду та вимоги до учасників ринку. У цьому відношенні це цікава правова структура, оскільки вона ілюструє загальний до повного нормативного повороту до визнання проблеми.

Правова логіка MiCA стає особливо актуальною в контексті розвитку українського законодавства. Це, перш за все, дуже точне нормативне розмежування типів цифрових активів, остаточний перелік учасників ринку, кодифікація вимог до дозволу на професійну діяльність, визначення правил належного інформування користувачів та створення системи державного нагляду за діяльністю постачальників послуг. Важливо також, що MiCA ґрунтується на принципі правової визначеності та розумінні того, що кожен учасник ринку повинен чітко розуміти свій статус, обсяг своєї діяльності, зобов'язання, які він повинен виконувати, та правові наслідки їх невиконання. Швидше, саме це нормативне визначення є одним із тих елементів, які українське законодавство могло б сприйняти трансформаційно, адаптуючи правову модель до національної системи джерел

права, компетенції регуляторних органів та специфіки правозастосування в Україні.

Що стосується законодавства України, то правове регулювання цифрових валют та віртуальних активів, зараз фрагментарне, але вже досить чітке. Це стосується, перш за все, Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX, який є чинним і містить законодавче визначення терміна «віртуальний актив» [3]. У цьому Законі віртуальний актив – це цифрове представлення вартості, яке може бути продане в цифровій формі та передане, і яке може бути використане як засіб платежу або для інвестиційних цілей. Це важливий юридичний факт, оскільки визнання концепції у сфері фінансового моніторингу означає, що відповідні відносини підпадають під дію громадського моніторингу та ідентифікації ризиків.

Другим ключовим законодавчим актом є Закон України № 2074-IX «Про віртуальні активи» [4]. Він покликаний конкретно врегулювати відносини, що виникають з обігу віртуальних активів в Україні, визначити права та обов'язки учасників ринку, а також принципи державної політики у цій сфері. Станом на 2026 рік цей закон не набрав чинності, оскільки його введення в дію пов'язане з набранням чинності законом, що вносить зміни до Податкового кодексу щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами. Отже, в українській правовій системі склалася цікава ситуація: спеціальний закон існує, але його повноцінна дія призупинена заради приведення його у відповідність до податкового регулювання.

Закон України «Про платіжні послуги» № 1591-IX [5] займає окреме місце серед нормативних актів, оскільки його значення більше стосується майбутнього правового статусу державної цифрової валюти, ніж приватних криптоактивів. За інформацією Національного банку України, термін «е-гривня» визначено саме в цьому законі, і є-гривня розглядається як електронна форма національної грошової одиниці, що випускається Національним банком. Таким чином, українське законодавство вже закладає правову основу для врегулювання цифрової форми національної валюти, хоча окремий закон, який би регламентував запуск та повний режим функціонування е-гривні, поки відсутній. З правового погляду це свідчить про поступове розмежування двох сфер регулювання: приватно-правового обігу віртуальних активів і публічно-правового режиму цифрової валюти.

У цьому контексті міжнародний, зокрема європейський, досвід має для України значення не як прямий зразок для відтворення, а як джерело апробованих правових рішень. Насамперед це стосується організації спеціального регуляторного режиму: у регуляції MiCA детально врегульовано коло суб'єктів, процедури отримання дозволів, ринкові обов'язки, правила розкриття інформації, засади нагляду та механізми захисту користувачів. Для українського законодавства цінність такого підходу полягає у можливості еволюції від загального визнання

цифрових активів до напрацювання повноцінного правового режиму їх обігу. Варто підкреслити, що імплементація в цьому випадку передбачає адаптацію нормативних принципів, які забезпечують правову визначеність, функціональну класифікацію активів, упорядкований дозвільний режим для професіоналів ринку, прозорість та підзвітність нагляду.

Особливої уваги потребує системний характер європейського підходу, що може мати практичне значення для України. Специфіка української моделі полягає у розмежування регулювання між різними нормативними блоками: фінансовий моніторинг, спеціальний закон про віртуальні активи, законодавство про платіжні послуги, а також ініціативи, пов'язані з е-гривнею. Натомість MiCA ілюструє, як сферу цифрових активів можна впорядкувати в межах єдиної концепції спеціального правового режиму.

Правове значення міжнародного регулювання цифрових валют виявляється і в протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. У своєму ціловому оновленні 2025 року щодо віртуальних активів та постачальників відповідних послуг FATF зафіксувала, що 73 % опитаних юрисдикцій, або 85 з 117, уже ухвалили законодавчі акти для імплементації Travel Rule [6]. Для українського законодавства цей факт має вагу з двох причин. По-перше, він свідчить, що міжнародно-правове регулювання цифрових валют вийшло за межі суто доктринального рівня і зараз включає конкретні зобов'язальні стандарти. По-друге, це свідчить, що підхід України до регулювання криптовалют має враховувати міжнародні норми щодо ідентифікації, звітності та обміну інформацією, оскільки цифрові активи за своєю сутністю майже завжди пов'язані з транскордонним обігом.

Водночас йдеться не лише про запозичення техніко-юридичних елементів. Міжнародне право у сфері цифрових валют поступово виробляє ширші принципи правового підходу: баланс між інноваціями та захистом прав користувачів, поєднання ринкової свободи і державного контролю, пріоритет правової визначеності, а також запобігання нормативним прогалинам у сфері, де поширення ризиків охоплює як приватноправові, так і публічно-правові відносини. Для України це означає: подальше законодавче врегулювання цифрових валют має здійснюватися не фрагментарно шляхом внесення окремих коректив, а як цілісне формування нового правового інституту в межах фінансового й інформаційного законодавства із врахуванням європейського та міжнародного досвіду. Такий підхід є стриманим, однак достовірно відображає напрямок розвитку цієї галузі.

Отже, міжнародно-правове регулювання цифрових валют станом на 2026 рік сформувалося як самостійний сегмент, в межах якого поєднуються наднаціональні регламенти, міжнародні стандарти фінансової прозорості та національні механізми правового оформлення цифрових активів. Для України ключовим є те, що ця сфера вже інтегрована до правової системи: національне законодавство містить визначення віртуального активу, передбачає спеціальний закон

про віртуальні активи та закладає основи правового режиму е-гривні. Водночас європейська модель, представлена MiCA, та ширші міжнародні стандарти ілюструють рівень системності, нормативної визначеності та внутрішньої узгодженості, що може слугувати орієнтиром для майбутнього законодавчого розвитку України у сфері цифрових валют.

Список використаних джерел:

1. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52020PC0593>
2. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets (MiCA). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng>
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/361-20>
4. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20>
5. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20>
6. FATF. Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/2025-Targeted-Update-VA-VASPs.pdf.coredownload.pdf>

Ключові слова: цифрові валюти, міжнародне право, віртуальні активи, правова адаптація, цифровізація.

Key words: digital currencies, international law, virtual assets, legal adaptation, digitalization.

Ругало Богдан Андрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного та європейського права*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) та математичного моделювання кардинально змінює характер сучасних збройних конфліктів і безпекових загроз. Автономні системи озброєння, алгоритмічне розпізнавання цілей, предиктивна аналітика загроз – усе це ставить принципово нові запитан-